

Een ‘vooraanstaande personaliteit’

Op woensdag 7 maart 1984 hadden we geenszins het vermoeden dat het krantenartikel ‘Eminent jurist Nico Gunzburg (102) overleden’ verschenen in *Vooruit – De Gentse Morgen*¹ ooit nog, en uiteraard zoveel jaar later, zou leiden tot dit boek. Als student in de tweede licentie Criminologische Wetenschappen aan de Vrije Universiteit Brussel en ‘op kot’ op de campus, was het voor ons een dagelijkse gewoonte de krant te kopen in het winkeltje gevestigd in het studentenrestaurant. Dit was onze eerste kennismaking met Gunzburg. De echte persoonlijke, academische en broederlijke maçonnieke fascinatie voor hem ontstond pas in 2012. Daar Gunzburg de oprichter was van het Gentse Instituut voor Criminologie, op 10 mei 1938, namen we het initiatief om de 75-jarige verjaardag in 2013 van de, toen nog, Vakgroep Strafrecht en Criminologie niet aan ons voorbij te laten gaan.

Het schrijven van een bijkomende wetenschappelijke bijdrage over Gunzburg is geen sinecure en het is vooral een werk van zeer lange adem geweest. Om dit boek – eerder dan een ‘gevraagde biografie’ te willen zijn² – voor de lezer en onszelf een structuur te geven hebben we voor de volgende indeling gekozen. We starten met een korte schets van zijn levensloop om de lezer, die mogelijk niet zo vertrouwd is met hem, een eerste blik te gunnen op zijn persoon, leven en werk.

Vervolgens staan we stil bij, als was het een intellectuele leidraad, een naar onze mening historische tekst. Dit is de uitgeschreven versie van de tv-uitzending van *Ten Huize van...*, die werd gepubliceerd als ‘Prof. Em. Dr. Nico Gunzburg, Generaal Lemanstraat 27, Antwerpen’³. We hebben ervoor gekozen deze tekst waar mogelijk en wenselijk aan te vullen met gegevens en details die we aantreffen in verschillende nationale en internationale

-
1. WDB, ‘Eminent jurist Nico Gunzburg (102) overleden’, *Vooruit – De Gentse Morgen*, 7 maart 1984.
 2. Verstraete, P., *De biografie en de Vlaamse Beweging*, Uitgever Pieter Jan Verstraete, Kortrijk, 2006, 55.
 3. Florquin, J., ‘Prof. Em. Dr. Nico Gunzburg, Generaal Lemanstraat 27, Antwerpen’, *Ten huize van...*, Leuven, Davidsfonds, 1973, 195-233.

geraadpleegde archieven, boeken en wetenschappelijke bijdragen. We hebben ons vooral beperkt tot bronnen waarin zijn naam of die van zijn ouders, broer en zuster werd vernoemd. Dit laat ons toe onmiddellijk duiding te geven bij de minder ge- en bekende feiten uit het interview.

Naast dit verrijkte interview hebben we een aantal aspecten die betrekking hebben op Gunzburg in afzonderlijke hoofdstukken uitgeschreven. We beschrijven zijn flamingant zijn, zijn andere bijdragen voor het recht en de criminologie, het vrijmetselaar en liberaal-vrijzinnig humanist zijn om te eindigen met het werk van het 'Comité voor de viering van de 90ste verjaardag van Dr. Nico Gunzburg Emer. Prof. in de rechtsgeleerde wetenschappen'. Uiteraard volgen we hem nog verder tot en met zijn 101ste verjaardag en zijn overlijden. Ook na het heengaan van deze 'hooggewaardeerde man' blijft de herinnering aan hem bestaan.

Vanuit een methodologisch oogpunt hebben we bewust geopteerd om zo dicht mogelijk bij de aanpak van de Duitse 19de-eeuwse historicus Leopold von Ranke te blijven. Wat ons interesseert is '*wie es eigentlich gewesen ist*'. We blijven kortom zoveel mogelijk weg van de speculatieve interpretaties, de romantische fictionalisering, het chronocentrisme en de '*Hineininterpretierung*'. We hebben ons bijgevolg aan de feiten gehouden die we benaderen als een '*saisi au vif*'. Bij sommige feiten, die in onze ogen relevanter zijn, zullen we uitvoeriger stilstaan dan bij andere. Hetzelfde gaat op voor een aantal publicaties van Gunzburg. We zullen wel elke publicatie samenvatten.

Op 16 november 1960 schreef Albert Maertens, bestuurder van *Het Laatste Nieuws*, zijn vriend en professor⁴ Gunzburg aan met de volgende woorden: 'U weet wellicht dat de T.V. nu en dan een uitzending wijdt aan een vooraanstaande personaliteit. Deze uitzending draagt de naam *Ten Huize van...* Ik heb gesuggereerd aan Prof. (Joos) Florquin van Leuven, die deze uitzending verzorgt, met U contact te nemen, daar ik van mening ben dat U heel wat kunt vertellen over al de gebeurtenissen, die U van nabij heeft meegemaakt tijdens Uw welgevulde loopbaan. Hierbij denk ik bv. aan de vernederlandsing van het rechtswezen. Ik hoop dat U het mij niet ten kwade zult duiden dat ik Uw naam heb vooropgezet⁵.

4. Prevenier, W., In verwondering en bewondering. Het rijke leven van Albert Maertens 1915-2015, in Prevenier, W., e.a., *Albert Maertens 1915-2015*, Gent, Liberaal Archief, 2015, 68.

5. Maertens, A., 'Geachte Heer Professor en Vriend', 16 november 1960, brief, Archief Museum Vlaams Cultuurleven – Letterenhuis.

Deze reeds aangehaalde uitzending werd inderdaad in 1967 tot stand gebracht⁶ en ook aangekondigd in de pers. *De Standaard* sprak over: 'Vandaag gaan we op bezoek bij Prof. dr. Nico Gunzburg, kriminoloog en letterkundige'⁷, de *Gazet van Aalst* melde: 'Ten huize van Prof. Dr. Nico Gunzburg'⁸ en de *Vlaamse Gids* hield het bij: 'Nico Gunzburg: jurist, literator, Vlaming doch voor alles ... humanist'⁹. Gunzburg zelf vond het dan weer niet kunnen dat de uitgeschreven tekst van deze uitzending al 'veertien dagen voor de uitzending'¹⁰ werd overgemaakt aan de Antwerpse Stadsbibliotheek¹¹.

De voorliggende publicatie kon maar tot stand komen op een '*stabilitas loci*' met een 'blik in de spiegel van de geschiedenis die behulpzaam is om bepaalde ontwikkelingen in het heden te onderkennen en te begrijpen'¹². De Universiteit Gent, de Faculteit Recht en Criminologie, de Vakgroep Criminologie, Strafrecht en Sociaal Recht en onze hoedanigheid van Antwerpenaar, liberaal en vrijmetselaar brachten deze plek voor ons praktisch maar ook en vooral symbolisch tot leven.

Bovenal hadden we dit boek zeer graag opgedragen aan onze Gentse collega's die we zeer gewaardeerd hebben gekend en er helaas niet meer mogen zijn. In het bijzonder doen we dit voor Patrick Hebberecht, Jenny D'hooge, Brice De Ruyver en Freya Vander Laenen.

Deze opdracht geldt ook voor de collega's die gedurende onze langdurige afwezigheid om gezondheidsredenen in 2023 en 2024 zeer veel werk hebben over- en opgenomen. Dit gaat op voor Gert Vermeulen, Jelle Janssens, Tom Vander Beken, Antoinette Verhage, Charlotte Colman, Christophe Vandeviver, Wim Hardyns, Maïthé Beels, Mieke Godefroid, Karin Van Peteghem, Isabelle Coolen, Inge Oosterlinck, Laure Van Laere en het eigen 'team' bestaande uit Pieter Leloup, Koenraad Dassen, Mathias Desmet, Femke Lenjou, Amandine Vanscheeuwijck, Jonas Maas, Eddy De Raedt, Yvan De Mesmaeker en Filip Smeets.

6. Florquin, J., *Ten huize van...*, Leuven, Davidsfonds, 1980, 345.

7. X., 'Ten Huize Van', *De Standaard*, 9 maart 1967, Archief Museum Vlaams Cultuurleven – Letterenhuis.

8. X., 'Ten huize van Prof. Dr. Nico Gunzburg', *De Gazet van Aalst*, 9 maart 1967.

9. De Keyser, F., 'Nico Gunzburg: jurist, literator, Vlaming doch voor alles ... humanist', *De Vlaamse Gids*, 9 maart 1967, Archief Museum Vlaams Cultuurleven – Letterenhuis.

10. Gunzburg, N., 'De Heer E. Willekens', brief, 24 februari 1967, Archief Museum Vlaams Cultuurleven – Letterenhuis.

11. Willekens, E., 'Hooggeachte Heer Professor', brief, 22 februari 1967, Archief Museum Vlaams Cultuurleven – Letterenhuis.

12. Pfeijffer, I., *Is geschiedenis ficties?* Amsterdam, Polak & Van Gennep, 2024, 23-25.

Naast een bibliografie die aandacht heeft voor de geraadpleegde archieven, boeken en tijdschriften, persartikelen en de persoonlijke communicatie, is er uiteraard plaats voor een dankwoord voor iedereen die ons heeft geholpen dit werk mogelijk te maken.